

БІБЛІОТЕКА В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

**(із досвіду роботи наукової бібліотеки Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого)**

Бова Ірина Валеріївна

завідуючий відділом наукової бібліотеки,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: ira_malysheva73@mail.ru

Марцун Тетяна Валентинівна

завідуючий відділом наукової бібліотеки,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Харків
e-mail: marcyn69@mail.ru

***Анотація.** Розглядаються сучасні форми роботи бібліотек вузів із правового виховання на прикладі діяльності наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.*

***Ключові слова:** правове виховання, сучасні форми роботи бібліотек, фахівці права, правова інформація, вузівські бібліотеки, наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.*

В умовах національно-культурного відродження України, становлення правової держави і демократичного суспільства, інтеграції в європейське та світове співтовариство набуває великого значення проблема правового виховання. Першочерговим завданням цього процесу є формування у громадян країни необхідних правових знань, зокрема, когнітивної сфери правової свідомості [5].

Передусім наголосимо, що майбутні фахівці права найбільш повно отримують інформації саме у процесі навчання у ВНЗ, де здійснюється їх

професійна підготовка, що, урешті-решт, сприяє формуванню правової культури.

З огляду на сказане, додамо, що під правовим вихованням слід розуміти систему державних і недержавних заходів, спрямованих на формування у громадян належного рівня правосвідомості й правової культури, мова йде про правову освіту населення, різні форми пропаганди права, прищеплення поваги до законів і свідомого їх виконання [6].

Сучасна бібліотека як посередник в інформаційній взаємодії вузу та студентства виконує особливу соціальну місію, у тому числі й з правового виховання. Отже, важливим напрямом її діяльності є створення умов для більш повного задоволення інформаційно-правових запитів студентів на основі використання бібліотечного фонду, профільних ресурсів, сучасних інформаційних технологій. Мета – подолання правового нігілізму, виховання громадянина, який знає свої права і обов'язки, поважає Закон, правильно оцінює свої вчинки і поведінку інших людей, вміє аналізувати економічну, політичну, соціальну ситуацію у країні.

Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого в цьому напрямку позиціонує себе як основний науково-освітній, інформаційний, культурно-виховний підрозділ вузу. Із цього приводу Н. П. Пасмор наголошує: сучасні вузівські бібліотеки по праву називають найважливішими джерелами знань, додаючи при цьому, що вони мають відповідати вимогам користувачів, бути доступними, оперативними, інноваційними, інформаційно підтримувати і задовольняти їх освітні й наукові потреби і запити [4]. Лише за таких умов бібліотека зможе виконувати одну з головних функцій – культурно-освітню, правовиховну. Таким чином, бібліотека, консолідуючи свої зусилля з іншими структурами університету, намагається вибудувати сучасні відносини між бібліотекарем і користувачем, відпрацьовувати та впроваджувати нові форми роботи з книгою, людиною задля розвитку і підвищення рівня правової освіти, правового виховання та культури в цілому [3].

Мета статті – розгляд сучасних форм роботи з правового виховання студентів вузу на прикладі діяльності наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Послідовність і високий рівень професіоналізму в організації спільної роботи бібліотеки з іншими структурними підрозділами університету (деканатами, кафедрами, студентським самоврядуванням, асоціацією випускників, редакцією газети «Vivat Lex!», літературно-мистецькою студією «Пластилін», прес-службою тощо) є запорукою успішного правового виховання майбутніх фахівців права, ефективного інформаційного впливу на студентство, творчого підходу у вирішенні навчальних питань тощо.

Бібліотека університету, виходячи з потреб користувачів і власних можливостей, обрала для себе певні орієнтири в правовому вихованні студентів. По-перше, це і цілеспрямоване комплектування фонду новими різними за видами вітчизняними та іноземними виданнями юридичного профілю (науковими, навчальними, періодичними, довідково-енциклопедичними, художніми, офіційними, неопублікованими матеріалами, документами на традиційних та електронних носіях) за рахунок придбання їх у видавництвах та книготоргових компаніях; книгообміну; дарування; меценатства; отримання навчально-методичної продукції через внутрішньовузівську типографію та обов'язкового примірника збірників наукових праць із видавництва «Право», що значно розширює ресурсні можливості.

По-друге, співробітники постійно проводять наукову обробку, бібліографічний опис, систематизацію, предметизацію, індексацію документів, що надійшли до бібліотеки, забезпечуючи тим самим багатоаспектне відображення складу та змісту бібліотечного фонду.

По-третє, ведеться електронний каталог, за допомогою якого можливий вільний доступ користувачів до інформаційних ресурсів бібліотеки з правової тематики, цілодобовий багатоаспектний інформаційний пошук.

Ще одним, до речі, не менш важливим напрямком є популяризація правових знань із використанням не тільки звиклих форм і методів, а й нових. Проведення як віртуальних, так і традиційних виставок, експозицій, оглядів: виставки-інформації, виставки-вікторини, виставки-діалоги, виставки-дискусії, виставки-портрети, книжкові інсталяції тощо користуються популярністю у читачів [1]. Наприклад, на сайті бібліотеки розміщено цикл віртуальних виставок-портретів, присвячених ювілярам вченим-правознавцям харківської правової школи. А на виставці-форумі «Правники – суспільству» представлені нові книги з питань прав людини. Багато з них презентуються на міжнародних науково-практичних конференціях, симпозіумах, інформаційних панелях університету та читального залу, сайті бібліотеки.

Сьогодні з упевненістю можна сказати, що багато в чому завдяки зусиллям вузівських бібліотек значно підвищився інтерес читачів до літератури правової тематики, стали більш різноманітними форми пропаганди правових знань, створені інформаційні орієнтири у світі права і закону. Так, у відділі рідкісних видань та дисертацій бібліотеки функціонують постійно діючі експозиції, присвячені розвитку юридичної освіти і правової науки на Харківщині. Наприклад, «Зародження юридичної освіти на Харківщині», «Харківська правова школа та корифеї «Колекція автографів видатних правознавців XIX–XX століть»; експозиції перлин раритетного зберігання із колекцій: «Правові раритети і стародруки XVIII – початку XIX ст.», «Рукописи і літографії», «З колекції мініатюрних видань».

Постійно проводяться екскурс-огляди для студентів, такі як «Ярослав Мудрий – величний державо і правотворець Київської Русі», «Руська Правда як правова національна гордість» тощо. Як показує досвід, робота в цьому напрямку актуальна і своєчасна.

Важливим фондовим компонентом правового інформування молоді є постійно діючі виставки нових надходжень. Так, у залі періодики серед студентів користуються попитом такі періодичні видання: «Урядовий

кур'єр», «Голос України», «Офіційний вісник України», «Відомості Верховної Ради України», «Право України», «Юридичний вісник України», «Юридичний журнал», «Бюлетень законодавства і юридичної практики», «Бюлетень Міністерства юстиції України», «Право і суспільство» та ін. І це зрозуміло, саме з них можна отримати необхідну інформацію про зміст та межі правового поля в Україні. Бібліотека вузу є постійним передплатчиком цих видань.

Заслуговує на увагу й те, що майбутні фахівці права мають змогу ознайомитися з анотованою добіркою статей та видань про історію та сьогодення університету, його досягнення, наукову діяльність тощо у віртуальному прес-кліпінгу бібліотеки «Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого в публікаціях 2015 року». На сайті університетської бібліотеки також розміщено бюлетень нових надходжень, що дає систематизовану інформацію про отримані правові видання.

Великою популярністю серед читачів бібліотеки заслужено користуються заходи з правової тематики, підготовлені із застосуванням електронних засобів інформації. До них можна віднести віртуальні виставки та огляди, мультимедіа-презентації, on-line експозиції, знайомство з електронними довідниками, що дають відповіді на найскладніші питання у сфері права. Такі форми роботи найбільш ефективні та відкривають вільний доступ до інформації нормативно-правового характеру, дозволяють представляти нормативні документи не тільки на традиційних носіях, а й в електронному вигляді, сприяють підвищенню юридичної грамотності майбутніх фахівців права. Так, під час Всеукраїнського тижня права науковою бібліотекою університету до уваги студентів була представлена тематична книжкова та віртуальна виставки «Права людини понад усе» (з нагоди проголошення Загальної декларації прав людини), а віртуальний бібліогід «Тисяча мудрих сторінок» ознайомив присутніх із новинками довідково-енциклопедичних видань юридичного профілю.

Пам'ятаючи, що становленню громадянської позиції сприяє знання Конституції та державної символіки країни, до дня Конституції України бібліотекою підготовлено on-line експозицію «Конституція незалежної демократичної держави», віртуальні виставки «Конституція України – основа правової держави» та «Конституція – основний закон України», а до Дня Державного Прапора України та 25-ої річниці Незалежності України віртуальний інфоогляд «Історія державотворення і боротьба за незалежність України мовою фактів». Таким чином, бібліотекарі роблять свій внесок у формування майбутнього країни, виховання вільних, відповідальних людей, гідних громадян своєї держави.

Сучасні інноваційні форми роботи бібліотеки університету сприяють більш ефективному поширенню правових знань у студентському середовищі. З урахуванням специфіки молодіжної аудиторії акцент робиться на яскраві, видовищні заходи, які передбачають активне залучення всіх учасників. Наприклад, у рамках Всеукраїнського тижня права кафедра міжнародного права та наукова бібліотека університету провели III правові читання «Всеукраїнський урок “Права людини”». У читаннях взяли участь викладачі кафедри міжнародного права та студенти університету. Учасники читань ознайомилися з книжковою інсталяцією «Нові книги з прав людини» та документальним фільмом «Что такое права человека?». Під час заходу відбувся огляд віртуальної тематичної виставки, слайдів, фотографій, ілюстрацій. Тези доповідей студентів-учасників доступні в університетському електронному архіві-репозитарії. Звичайно, все це потребує докладання великих зусиль, ретельної підготовки, оскільки необхідно зібрати текстову інформацію, фотографії, ілюстрації, зробити звуковий коментар відеосюжетів, анімацій, але результат виправдовує всі зусилля як бібліотекарів, так і користувачів [2].

Саме завдяки сучасним технологіям, розширюються можливості бібліотеки. Отже, із метою підвищення іміджу бібліотека університету постійно шукає ефективні форми роботи з користувачем, активно

впроваджує інноваційні технології, прагнучи відповідати вимогам часу. Так, співробітники бібліотеки, постійно проводять е-презентації, присвячені фундаторам харківської правової школи у галузі кримінального, цивільного, міжнародного, адміністративного права.

Чільне місце у правовиховній діяльності бібліотеки відведено випуску дайджестів, бібліографічних списків літератури, оглядових матеріалів, буклетів, пам'яток та закладок із правової тематики, які покликані орієнтувати користувачів в інформаційних потоках. Так, до Дня знань науковою бібліотекою підготовлено інформаційний дайджест «Монографії вчених Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого видані у 2014 році». До освітніх професійних програм «Медіа право», «Митне право», «Податковий юрист», «Юридичний бізнес» майбутні фахівці права отримали віртуальні рекомендовані списки літератури.

Отже, завдяки правовому вихованню молодь адаптується до тих норм, цінностей, законів, які існують в соціумі, набуває таких соціальних якостей, що необхідні людині для входження в суспільство як певну правову систему. Правове виховання сприяє формуванню такої національної правової культури, яку можна визначити як ціннісно-нормативну систему, орієнтовану на ідеали права, гуманізму і демократії, яка схвалюється більшістю населення в суспільстві, відповідає прагненню українського народу досягти всебічного розвитку кожної особистості, кожної нації, що мешкають в Україні [5]. У цій справі одну із провідних ролей відіграє бібліотека.

Список використаної літератури

1. Бібліотека і правова освіта: час нових підходів [Електронний ресурс] : метод.-бібліогр. матеріали / Рівн. обл. б-ка для юнацтва. – Електрон. текст. данні. – Рівне, 2011. – 34 с. – Режим доступу: <http://ru.calameo.com/read/003955003f7dae2c690d3> (дата звернення: 13.04.2016). – Назва з екрана.

2. Бова І. В. Бібліотека і користувач: сучасні форми культурно-виховної роботи / І. В. Бова, Т. В. Марцун // Бібліотеки і суспільство: рух у часі та просторі: матеріали наук.-практ. інтернет-конф., присвяченої 210-річчю Харк. нац. мед. ун-ту та 95-річчю Наук. бібліотеки ХНМУ, м. Харків, 5–12 жовт. 2015 р. – Харків : ХНМУ, 2015. – 196 с. – Електрон. аналог: режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/9495> (дата звернення: 13.04.2016).

3. Пасмор Н. П. Бібліотека і користувач: соціально-виховний аспект (досвід НБ НЮУ ім. Ярослава Мудрого) / Н. П. Пасмор, І. П. Зарвирог // Шлях бібліотеки в онлайнове інформаційне суспільство : наук.-практ. семінар, 24 квіт. 2014 р. – Харків : ХДУХТ, 2014. – С. 32–37. – Електрон. аналог: режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5697> (дата звернення: 24.07.2015).

4. Пасмор Н. П. Сучасна вузівська бібліотека: яка вона? / Н. П. Пасмор // Vivat lex!. – 2013. – 8 берез. – Електрон. аналог: режим доступу: <http://dspace.nlu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1990> (дата звернення: 24.07.2015).

5. Правове виховання в сучасній Україні : монографія / Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого" ; за заг. ред.: В. Я. Тацій, А. П. Гетьман, О. Г. Данильян. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків : Право, 2013. – 440 с.

6. Юридична енциклопедія : в 6 т. / гол. редкол. Ю. С. Шемшученко. – Київ : Укр. енцикл., 2003. – Т. 5 : П–С. – 736 с.

Аннотація. Рассматриваются современные формы работы библиотек вузов по правовому воспитанию на опыте работы научной библиотеки Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого.

Ключевые слова: правовое воспитание, современные формы работы библиотеки, специалисты права, правовая информация, вузовские библиотеки, научная библиотека Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого.

Summary. *Modern forms of work Raskryvayutsya libraries in high schools of education on legal work nauchnoy Experience the Library of National University of legal behalf of Yaroslav the Wise.*

Keywords: *legal education, modern forms of library work, legal specialists, law information, university libraries, Scientific Library of the National Law University Yaroslav the Wise.*